

FREUDS “HEMMUNG, SYMPTOM UND ANGST” (1926)
klinische leidraad
voor Lacan en de Lacaniaanse psychoanalyse van vandaag

Jonckheere Lieven

PEVPAT Universiteit Gent

29/10/21

28/10/22

17/11/23

gevraagd

- commentaar op tekst Freud “Hemmung, Symptom und Angst” (HSA) 1926
aan mij gevraagd omdat ik ooit doctoreerde over angst vanuit Freud en Lacan 1988 = 35j geleden
- niet zelf spontaan voor gekozen: veel te complexe tekst
maar uiteindelijk wel zeer goede keuze gebleken

HSA centraal bij Freud én Lacan én *orientation lacanienne* vandaag

- Freud
HSA = Freuds fundamentele klinische triade = de 3 grote klinische fenomenen voor Freud
fundamentele leidraad doorheen heel Freuds kliniek
 - Lacan
Freuds HSA blijft ook in Lacans onderwijs een fundamentele klinische leidraad
 - eerste Lacan
 - terugkeer tot Freuds 5+1 grote klinische gevalsstudies
 - Hysterie of conversiehysterie Dora 1901 (1905)
 - Infantiele Fobie of angsthysterie kleine Hans 1909
 - Dwangneurose Rattenman 1909
 - Paranoia of dementia paranoides Schreber 1911
 - Infantiele fobie en dwangneurose Wolfenman 1914 (1918)
 - + Vrouwelijke homoseksualiteit 1920
 - maar ook meteen referentie naar Freuds klinische triade HSA 1926
 - laatste Lacan
 - veel minder terugkeer tot Freuds 5+1 klinische gevalsstudies
 - veel minder
 - poging tot jenseits daarvan te komen cf. Schreber *Brüllenwunder*
 - veel explicieter referentie naar Freuds klinische triade HSA
- Miller (JAM)
 - vandaag blijft Freuds HSA centrale klinische referentie
 - cf. JAM = *orientation lacanienne* > New Lacanian School > Kring voor Psychoanalyse > ikke

wat doe ik vandaag

- eerst checken referentie naar HSA bij eerste én laatste Lacan
- dan proberen Hemmung terug op de klinische kaart te zetten – in een terugkeer tot tekst Freud
want HSA stiefmoederlijk behandeld
 - door Freud
 - door Lacan
 - door JAM

HSA

BIJ DE EERSTE ÉN DE LAATSTE LACAN

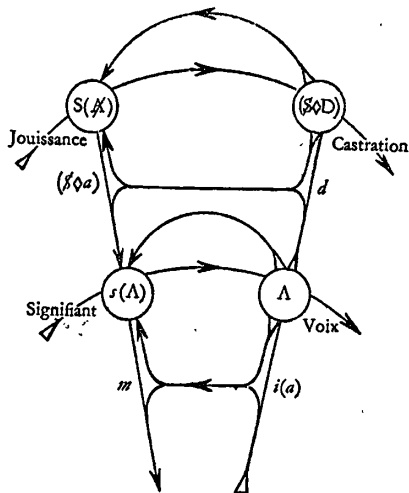
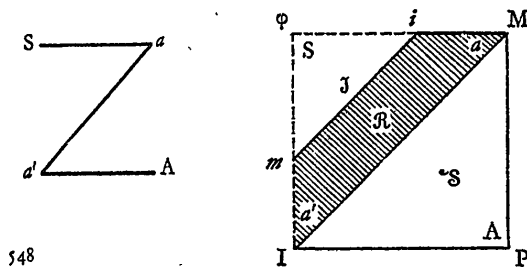
eerste Lacan ↔ laatste Lacan = JAM in *orientation lacanienne*

periodisering Lacans *enseignement* door JAM anders per concept

- bv. *jouissance*: 6 paradigma's of stappen in wendingen in Lacans denken over genot
- HSA: primair onderscheid eerste Lacan ↔ laatste Lacan volstaat

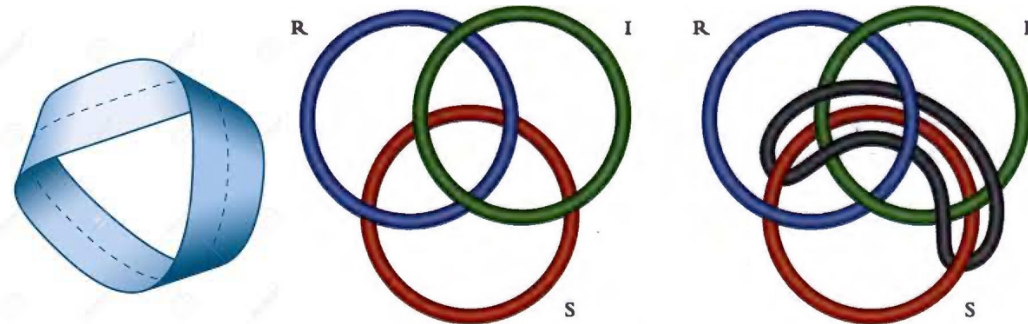
snel overzicht HSA bij eerste en laatste Lacan

- eerste Lacan
 - structuralistische benadering kliniek
 - verhouding tot Freud: terugkeer tot Freud – met veel succes
 - centrale notie: Symbolische of Ubw gestructureerd als een taal
 - samenvatting: L-schema = Schrebers R(RSI)-schema **reclame!!** > *graphie* van Subversion

- HSA
 - HSA meteen centraal
cf. *Fonction et Champ* (1953) E280
 - maar vooral Sém X 1962
 - mikpunt Lacans eerste lezing van Freuds kliniek van HSA = angst
 - Lacans eerste lezing van HSA leidt tot conceptualisering van ander soort angst dan Freuds castratieangst

- laatste Lacan
 - borromeïsche benadering kliniek
 - verhouding tot Freud: *beyond* Freud – proberen te geraken > mislukking?!
 - centrale notie: Reële of genot van het lichaam
 - cf. topologie oppervlakken (Möbiusband) > topologie knopen (bo-knoop met 3 en 3+1)

- HSA
vooral Sém XXII 1974
 - mikpunt Lacans laatste lezing van Freuds kliniek van HSA = symptoom
 - Lacans laatste lezing van HSA leidt tot conceptualisering van ander soort symptoom dan Freuds symptoom als onbewuste formatie
- eerste besluit
Hemmung nooit centraal in Lacans lezing van Freuds kliniek van HSA
> geen nieuwe visie op Hemmung tov Freud???

LACANS EERSTE STRUCTURALISTISCHE LEZING VAN FREUDS HEMMUNG/SYMPTOM/ANGST LEIDT TOT CONCEPTUALISERING VAN ANDER SOORT ANGST DAN FREUDS CASTRATIEANGST

eerste Lacan interesseert zich vooral voor angst

minder belangstelling voor symptoom, en nog minder voor *Hemmung*

- Lacan moet eerst begrijpen wat Freud zegt over angst = castratieangst tov vader...
- ... om te komen tot een ander soort angst dan Freuds castratieangst tov vader
= angst *jenseits* van castratieangst
 - enerzijds angst tov *désir de l'Autre* = verlangen van de Moeder
 - anderzijds angst als voorwaarde om tot eigen *désir* te komen = verlangen van het subject
désir de l'Autre > angst > *désir du sujet*

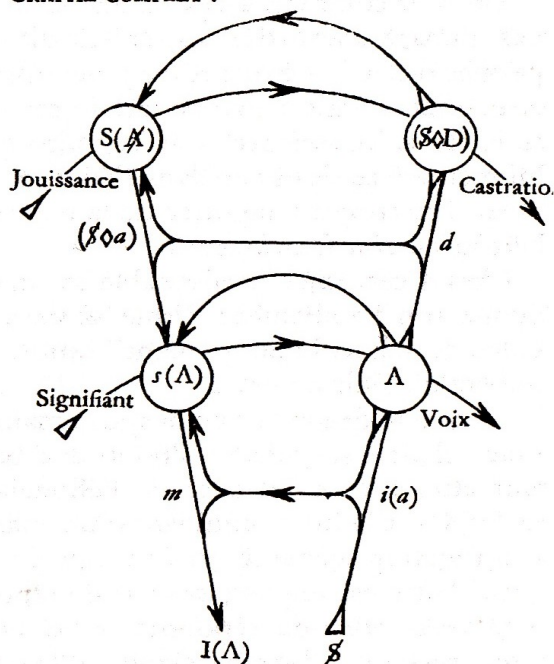
Lacan conceptualseert ander soort angst dan Freuds castratieangst in 2 tijden

- 2de tijd = via HSA
Sém X 1962 Lacan plaatst Freuds HSA in een structurele verhouding tot elkaar
- 1ste tijd = niet via HSA
nieuwe visie op angst al voorbereid in Subversion 1960 – zonder referentie naar HSA

ander soort angst dan Freuds castratieangst
 = ontmoetingspunt van 14 metapsychologische concepten in *graphe*
 Subversion 1960

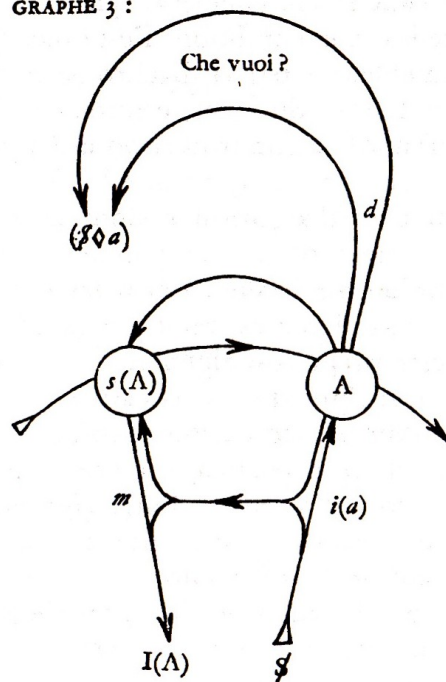
- graphe
 - structuur waarin Lacan 14 metapsychologische concepten van Freud en hemzelf linkt
 Ubw, fantasma, drift, narcisme, castratie – *désir, jouissance, signifiant, voix*
 - enerzijds: samenvatting van Lacans terugkeer tot Freud
 - anderzijds: anticipatie van Lacans poging om *jenseits* van Freud te geraken
 - roadmap van de subversie van het subject en de dialectiek van het verlangen ...
 ... die het subject uiteindelijk met nieuw punt van angst confronteert
- Freud = castratieangst tov vader rechts *graphe*

GRAPHE COMPLET :

- Lacan = soort 'bestaansangst' tov *désir de l'Autre* = moeder links graphe

GRAPHE 3 :

- abstract schema
3 tijden
 - *désir de l'Autre* = verlangen van de Ander
Ander vraagt: *Che vuoi?* (wat wil je)
 - *angoisse*
Ik vraag mij meteen angstig af:
Que me veut-il? (wat wil Ander van mij) – *veut-il me perdre?* (mij te gronde richten)
 - *désir du sujet*
zo kom ik tot eigen désir
- wat is *désir de l'Autre*

- wat is *désir de l'Autre*
 - reële invulling van *désir de l'Autre*
désir de l'Autre = duister blijvend verlangen van de moeder
 - reeks imaginaire invullingen van *désir de l'Autre*
verlangen moeder als Ander quasi kleiniaans belichaamd als vraatzuchtige beesten
cf. Lacaniaans bestiarium (zelf ooit tekst over, vanuit doctoraat)
 - Kemelkop van Cazotte (schrijver "Diable amoureux") SemIV
man roept duivel op – vanuit onbedwingbare nieuwsgierigheid (verlangen om te weten)
 - *désir de l'Autre*
 - duivel verschijnt in raampje tegen plafond als reusachtige kemelkop ...
 - ... en brult: "*Che vuoi?*" (*wtf* wil jij!?)
 - angst tov *désir de l'Autre* > angst
 - *que me veut-il?* = ik weet niet weet wat A wil
 - *veut-il me perdre?* = wil A mijn ondergang? (subject = afvalobject van A)
 - Bidsprinkhaan van Caillois (etholoog-bioloog, surrealist) SemVIII & SemIX
Lacan beeldt zich in dat hij voor vrouwtjesbidsprinkhaan staat
– met masker op, maar weet niet welk
 - plots besef van *désir de l'Autre*
in verhouding tot vrouwtjesbidsprinkhaan ben ik even groot als mannetjesbidsprinkhaan – dat tijdens bevruchting kop wordt afgebeten door vrouwtjesbidsprinkhaan (opheffing remming ejaculatorische reflex)
 - angst
misschien draag ik wel masker van mannetjesbidsprinkhaan ...
 - Krokodil van Kuifje
 - etc

ander soort angst dan Freuds castratieangst
 = mikpunt in tabel rond klinische triade HSA
 Sém X 1962

- tabel met 2 assen of dimensies
 - 2 dimensies
 - horizontale as = *difficulté*=moeilijkheid
 - weerstand van het R als *impossible*??
 - subject ervaart stijgende moeilijkheid=weerstand (van de onmogelijkheid?)
 - verticale as = *mouvement*=beweging
 - in elke lichaamsfunctie van het Ik zit een beweging
 - subject ervaart toenemende *désordre*=stoornis of ontremming van die bewegingen van volledig lamgelegd tot volledig losgeslagen
 - angst als uiterste ontmoetingspunt voor het subject

	<i>difficulté</i> stijgende moeilijkheid →		
<i>mouvement</i> toenemende <i>désordre</i> <i>mouvement</i> ↓	HEMMUNG	<i>empêchement</i> beletsel	embarras verlegenheid
	<i>émotion</i> emotie	SYMPTOM	passage à l'acte
	<i>émoi</i> beroering	acting out	ANGST

- *difficulté* en *mouvement* laten toe om structureel verschil tusssen HSA te maken
 - Hemmung
 - subject voelt geen moeilijkheid van de onmogelijkheid (weerstand R) ...
 - ... en toch is beweging subject compleet bevroren
 - Angst
 - subject voelt de grootste moeilijkheid van de onmogelijkheid (weerstand R) ...
 - ... en is daartegenover één en al beweging
 - Symptom
 - staat centraal
 - als soort leeg vakje = verlangen – dat verschuivingen mogelijk maakt
geen nieuwe definitie van symptoom in SémX!!

- Lacan situeert in die tabel ook 2 vormen van ontremming in verhouding tot angst
= 2 vormen van bescherming tegen angst, waar het symptoom daarin faalt
nl klassiek geworden koppel *acting out* en *passage à l'acte*
 - postfreudiaanse *acting out*
 - wat: neuroticus toont het object dat het bij Ander zoekt (in fantasma)
 - toneel: regisseur speelt voor hoe acteur rol moet spelen
 - verhouding object tot Ander
 - neurose = legt object in A
 - psychose = heeft object zelf op zak en verbergt dat
 - autisme = maakt van object een boord tussen zichzelf en Ander
 - mogelijke verklaring *acting out* – als structureel probleem in freudiaanse PA
 - tegenoverdracht analyticus (vooroordelen, ideologie) pusht in hepaalde richting
 - realiteitsaanpassing = harmonie *Innen/Aussen*
 - seksuele verhouding = harmonie Man/Vrouw
 - reactie neurotische analysant op dat soort druk vanwege analyticus
 - wordt 'psychotisch', zo lijkt het = toont probleem met object in realiteit
bv. hallucinatie, kleptomanie, verslaafd aan hersentjes
 - wordt 'pervert', zo lijkt het = toont probleem met genitale object in seksualiteit
bv. exhibitionisme
 - dat levert dan zgn *borderline* op = neuroticus tot de grens gedreven
 - klassiek psychiatrische *passage à l'acte*
 - wat: subject toont dat het zelf object (van de Ander?) is geworden
 - Lacan verklaart *passage à l'acte* via combinatie van 2 nieuwe klinische fenomenen
 - *embarras* = verlegenheid
geconfronteerd met *barre* = *être barré* > lichte angst
 - *émotion* = emotie
ex-motus = uit normale beweging gebracht
 - klinische voorbeelden bij Freud van *émotion* + *embarras* > *passage à l'acte*
 - Dora: slaat MrK in gezicht
 - *embarras* tov Mr K
die zijn avances tov Dora uitlegt met: "mijn vrouw is niets voor mij"
 - *émotion* tov Mvr K
die haar verraadt door te zeggen dat Dora het zich allemaal inbeeldt, vanuit haar overprikkelde seksuele fantasie
 - homoseksuele: zelfmoordpoging door zich van brug te laten vallen
 - *embarras* tov kwade blik vader
op het moment dat hij haar op straat kruist aan de arm van een bekende prostituee
 - *émotion* tov prostituee die haar laat vallen
op het moment dat ze doorheeft dat vader van de homoseksuele een notabele is
- Lacan komt tot andere conceptualisatie van de angst dan Freuds castratieangst
 - Freuds angst = castratieangst tov vader
 - Lacans angst = affect=teken van
 - verlangen van de Ander (subversion)
 - verlangen van het subject (SémX)
cf. *franchie l'angoisse, fondé sur le temps de l'angoisse, le désir se constitue X*, 205
zonder angst geen *désir*

LACANS LAATSTE TOPOLOGISCHE LEZING VAN FREUDS HEMMUNG/SYMPTOM/ANGST LEIDT TOT CONCEPTUALISERING VAN ANDER SOORT SYMPTOOM DAN FREUDS SYMPTOOM ALS ONBEWUSTE FORMATIE

op het moment dat Lacan niet meer terugkeert tot Freud, maar *jenseits* van Freud probeert te geraken

- verwijst hij minder naar Freuds 5+1 grote klinische gevalsstudies
- maar verwijst hij meer dan ooit naar Freuds fundamentele klinische triade HSA

laatste Lacan interesseert zich vooral voor symptoom

symptoom = mikpunt van verwijzing laatste Lacan naar Freuds HSA

niet meer angst als mikpunt – zoals bij 1ste Lacan, in zijn terugkeer tot Freuds HSA

- Lacan moet eerst begrijpen wat Freud zegt over symptoom = Ubw formatie
symptoom naar het model van droom/witz/lapsus begrepen – met Ubw infantiele, oedipale zin
- ... om te komen tot een ander soort symptoom dan het symptoom als Ubw formatie
nl sinthome of sintoom
 - sinthoom = symptoom dat geen Ubw formatie meer is = symptoom zonder Ubw zin
 - sinthoom = symptoom op einde van analyse
 - sinthoom = symptoom dat RSI samen houdt
 - S = Ubw gestructureerd als een taal
 - I = narcisme of Ik als eenheid voor de spiegel
 - R = genot lichaam

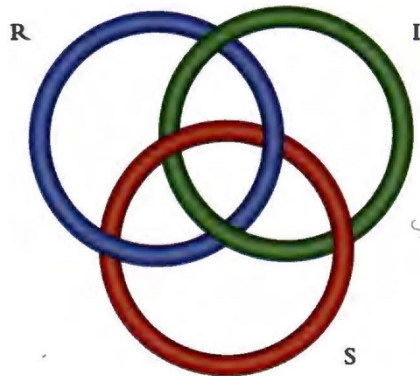
sinthoom = symptoom dat leven mogelijk maakt, waardoor we gedreven worden
het gaat niet zonder sinthoom

Lacan conceptualiseert ander soort symptoom of sinthoom

door in SémXXII 1974 Freuds HSA in een topologisch verhouding te plaatsen

HSA in de borromeïsche-knoop SémXXII 1974

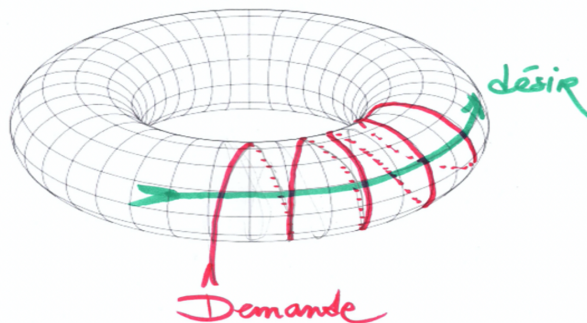
- HSA in hypothetische bo-knoop-met-3
 - 3 categoriën = 3 ringen van bo knoop
 - Symbolische = Ubw ... als taal gestructureerd
 - Imaginaire = narcisme of lichaamsbeeld of -vorm ... dat via de spiegel tot stand komt
 - Reële = *jouissance* van/in het lichaam ... die het teken is dat we leven
 - in bo knoop staat elke categorie=ring in bepaalde 'verhouding' tot andere categorie=ring
> R, S en I vormen samen een borromeïsche knoop-met-3
 - probleem: samenhouden S en R?
oplossing: via I (oa lichaamsbeeld als I) !
 - daarvoor moeten RSI in bepaalde verhouding met elkaar staan
 - $S \text{ Ubw} > (= \text{primauteit}) I \text{ spiegelbeeld} - \text{cf. } I(A) > i(a)$
 - $I \text{ spiegelbeeld} > (= \text{dekt af}) R \text{ object } a - \text{cf. } i(a)$
 - $R \text{ lichaamsgenot} > (= \text{ontsnapt aan}) S \text{ Ubw} - \text{cf. } S(A/)$

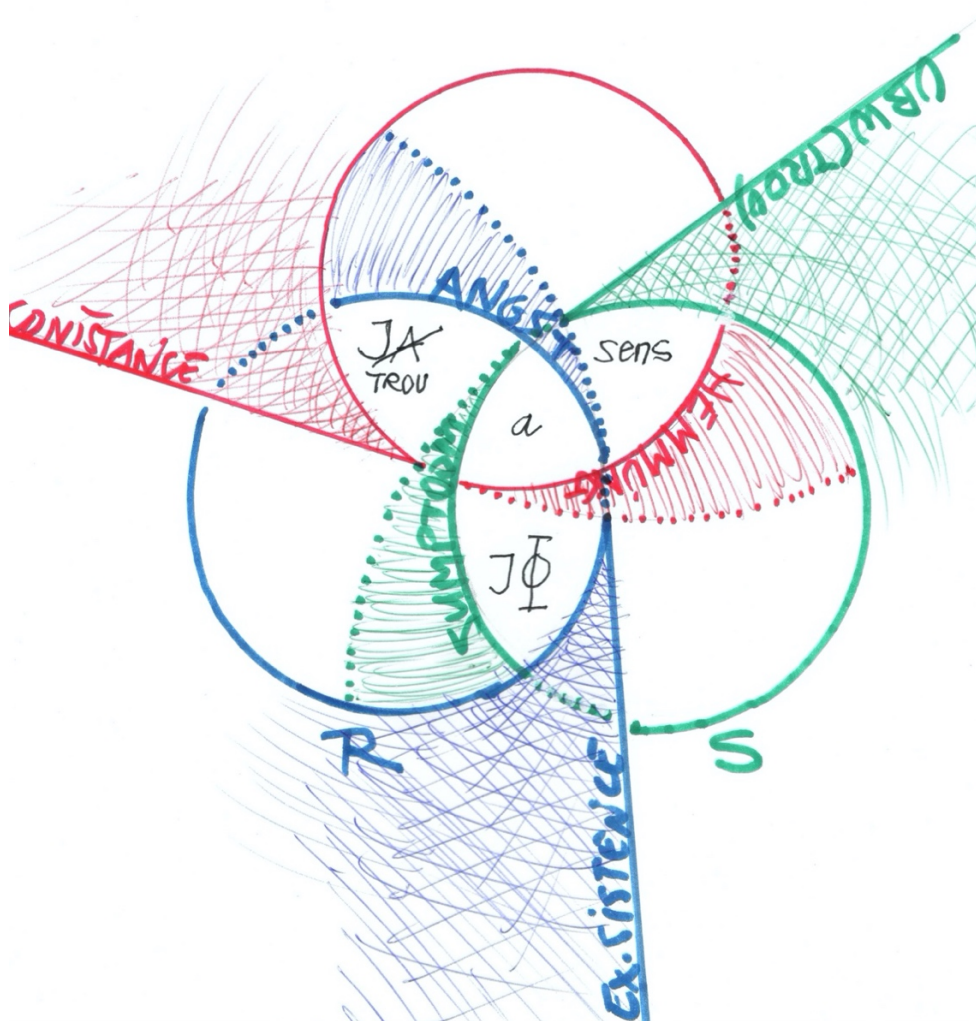
cf. andere RSI-verhouding in 1ste vorm van topologie (oppervlakken)

bv. torus

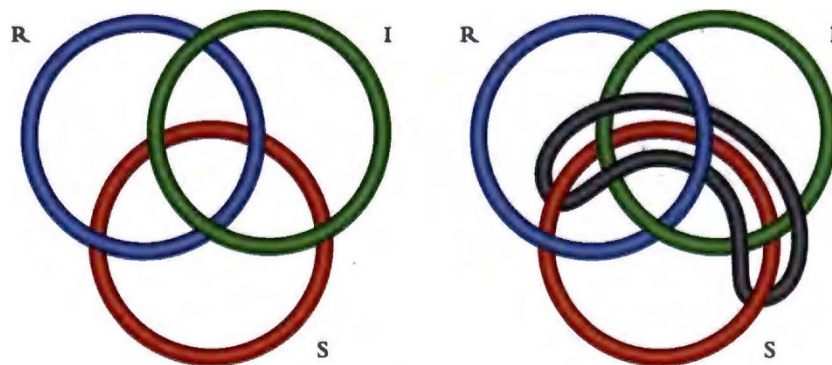
- I = 'lichaam' van de torus zelf (*consistence*) – als basis
- S = verschuivende herhaling van de vraag rond het gat van het verlangen (*insistence*)
- R = ter plekke trappelende herhaling = iteratie (*ex-sistence*) – een soort *Hemmung*?!

- die 3 verhoudingen leiden tot 3 vormen van genot
– in soort omkering der verhoudingen, in soort emancipatie van het onderdrukte register
 - omkering S Ubw > I spiegelbeeld >>>> I > S = *sens/jouis-sens*
 - omkering I spiegelbeeld > R object a >>>> R > I = *Autre jouissance = jouir de la vie*
 - omkering R lichaamsgenot > S Ubw >>>> S > R = *jouissance phallique*
 object (a) = knooppunt van die 3 vormen van genot
- die 3 vormen van genot vertalen zich in 3 klinische fenomenen nl HSA
HSA is inherent aan verknoping RSI = structureel onvermijdelijke klinische fenomenen
 - I > S = *sens/jouis-sens* – vertaalt zich als *Hemmung*
Hemmung door teveel aan zin, door genieten van de zin
antwoord = korte sessie + equivoque interpretatie
 - S > R = *jouissance phallique* – vertaalt zich als *Symptom*
klassiek Freudiaans symptoom als Ubw formatie
antwoord = klassieke Freudiaanse infantiele seksuele zin verlenende interpretatie
 - R > I = *Autre jouissance = jouir de la vie* – vertaalt zich als *Angst*
antwoord = acte ??
 of korter geformuleerd
 - *Hemmung* = uiting van I genot
 - *Symptom* (klassiek Freudiaans symptoom) = uiting van S genot
 - *Angst* = uiting van R genot

- Sinthoom in realistische bo-knoop-met-4
echter in de realiteit nooit bo-knoop met 3 = RSI raken niet bo-verknoopt
> een nieuw, niet Freudiaans symptoom moet RSI verknopen in een bo-knoop-met-4
 - R en S moeten via I verknoopt worden – maar I mislukt daar altijd ergens in (cf. Joyce)
 - > altijd 4de ring nodig = bo-knoop-met-4
 - 4de ring = sinthoom
 - 4de ring kan ontubbeling zijn van R, S of I
 - ontubbeling S = klassiek nl NdP
 - ontubbeling I = bv. schrijversego Joyce
 - ontubbeling R = bv. object dat psychoticus *dans sa poche* heeft
 - 4de ring is altijd van de orde van het symptoom
 - uitgepuurd symptoom = symptoom zonder fallisch genot
 - vraag: kan 4de ring ook bestaan uit uitgepuurde angst of uitgepuurde remming ?
 - en wat betekent ‘uitgepuurd’ in die beide gevallen?
 - In elk geval:
 mens als *parlêtre* bo-knoop-met-4 of bo-knoop-met-sinthoom
 het gaat niet om RSI te verknopen zonder 4de of sinthoom

HEMMUNG

PRIMAIR ÉN VERGETEN LOTGEVAL VAN DE DRIFT/GENOT

Hemmung = primair maar vaak vergeten lotgeval van de drift/genot

- Drift > HSA
HSA = 3 klinische lotgevallen van de drift/genot
drift kan leiden tot HSA
- Hemmung = primair antwoord op de drift/genot
 - de eerste reactie op drift/genot = remming, verlamming, verstijving
drift is om te beginnen wat mens remt, stremt, verlamt, doet verstijven, fixeert
 - als we ons verlamd of geremd voelen, als we verstijven ...
... kunnen we zeggen: "ik ben één en al drift/genot"
- PA kliniek sedert Freud – maar ook bij Lacan en Lacanianen vandaag:
 - benadrukt angst en symptoom
 - neigt ertoe om Hemmung te vergeten

remming als fundamenteelste lotgeval van de drift blijkt het duidelijkst in de adolescentie

- cf. tijdschrift Nederlandstalig NLS via LACAN 4 “De jeugd van tegenwoord” 2019
adolescentie = remming, verlamming, verstijving door drift – die alsmaar langer duurt ...
- doldrums = metafoor voor remming, verlamming, verstijving door drift in adolescentie
 - wat zijn de doldrums
 - *doldrums area* = stiltegordel
streek rond evenaar met geregeld langere periodes van volledige windstilte
 - zeilboten moesten daar soms maanden onder loden zon liggen wachten
= *to be in the doldrums*
 - met grote problemen voor die zeilschepen als gevolg
 - *doldrums* of lange windstiltes eindigen altijd via geweldige tropische storm
weer op dreef geraken is dus onvermijdelijk in een eerste tijd op drift geraken ...
 - bijkomende complicatie was bijna altijd dat de bemanning ondertussen
 - langzaam gek geworden was onder de loden zon ...
 - ... en was gaan muiten = kapitein overboord gekieperd
geen kapitein meer op moment dat hij het meest nodig was, bij uitbreken verlossende tropische storm
 - to be in the doldrums = metafoor voor psychische *Hemmung*
 - *to be in the doldrums* = in het Engels algemene uitdrukking geworden voor
 - gevoel van tot niets te komen, van verlamming ...
 - ... maar met latente dreiging dat de boel op elk moment kan ontploffen
 - Engelse psychoanalyticus Winnicott: adolescentie = to be in the doldrums (1963)
 - adolescent=zeilschip ligt in dooie eentje, onder loden zon, zonder zuchtje wind,
bang te wachten tot tropische storm opsteekt
= adolescent verdedigt zich via verlamming tegen interne dreiging van genot/drift
 - probleem
 - bemanning=driften wordt gek > kiepert kapitein=*ego&superego* over boord
 - en dus geen kapitein=*ego&superego* meer als tropische=hormonale storm van de drift/genot effectief losbarst
 - gevolg
stuurloze adolescent raakt op drift in tropisch=hormonale storm
 - vraag is dan ook *how to get out of the doldrums* van de drift/genot?
 - hoe remming, verlamming, verstijving door drift op beschaafde manier doorbreken?
 - hoe (weer) op dreef komen – zonder eerst in paniek op drift te geraken?
 - antwoord: beschaafd weer op dreef komen kan enkel via een nieuw symptoom
 - symptoom = meest beschaafde lotgeval van de drift
 - symptoom is niet alleen Ubw formatie maar ook en vooral lotgeval van de drift=genot die toelaat om de remming door de drift te doorbreken

HEMMUNG IN FREUDS “HEMMUNG, SYMPTOM UND ANGST”

HSA is ongewoon chaotische tekst van Freud

zelfs volgens Lacan – maar wel zeer Lacaniaans!!

cf. titel = 3 cruciale klinische fenomenen HSA naast elkaar

– zonder stelling die HSA op structurele wijze met elkaar in verband brengt

Freud = *hétéroclite* HSA ↔ Lacan SémX = tabel toont structurele band HSA

- Hemmung
Freud behandelt *Hemmung* eerst apart
Freud zet *Hemmung* ahw eerst (voorlopig) aan de kant
- symptoom & angst
Freud articuleert dan angst & symptoom op structurele wijze – via verdringing
 1. angst
Freud worstelt met integratie oude angsttheorie in nieuwe angsttheroie
 - oude=pre-analytische angsttheorie (1895 angstneurose)
angst = transformatie van onbevredigde of niet psychisch gebonden libido
– vanaf bepaalde drempel
 - nieuwe=analytische angsttheorie (1908 Hans)
angst = reactie op castratiedreiging door vader
– omwille van infantiele oedipale wens tov moeder
 2. verdringing
in elk geval: angst leidt tot verschillende vormen van *Abwehr* – oa verdringing
 3. symptoom
 - hét resultaat van verdringing = symptoom
 - *Hemmung* niet meer ter sprake > *Hemmung* geen resultaat van verdringing??

ik zal hier de stiefmoederlijk behandelde *Hemmung* centraal stellen

HEMMUNG

hoofdstuk I Freud

Freuds definitie van de *Hemmung*

Hemmung = Funktionseinschränkung des Ichs

- functies van het Ik
 - functie = wat het Ik doet via het lichaam, via specifieke openingen&organen van het lichaam
 - functie = lichaam voor zover het Ik daar controle over heeft
- remmingen
dus allemaal *Einschränkungen*=inperkingen of *Hemmungen*=remmingen van het Ik en zijn functies

3 soorten remmingen van het Ik en zijn functies

= progressief meer van het Ik geremd of *eingeschränkt*

- *Hemmung* van gespecialiseerde functies/organen van het Ik
doordat het Ik zich op strategische punten tegen het *Es* verdedigt
- *Hemmung* van het 'werkend' Ik
doordat het Ik zich massaal aan het *Über-Ich* onderwerpt
- *Hemmung* van heel het Ik
doordat het Ik zich volledig op zijn eigen eenheid concentreert

REMMING VAN GESPECIALISEERDE FUNCTIES/ORGANEN VAN HET IK DOORDAT HET IK ZICH OP STRATEGISCHE PUNTEN TEGEN HET ES VERDEDIGT

gespecialiseerde functies/organen van het Ik

= functies en organen die noodzakelijk zijn voor zelfbehoud (Ik) én soortbehoud

- zelfbehoud
 - lichaamsopeningen = erogene zones
 - Freud
 - eten via mond
 - kakken via anus
 - Lacan
 - zien via ogen
 - horen via oren
 - bewegingsorganen
 - handen
 - voeten
- soortbehoud
voortplanting via primaire geslachtsorganen

waardoor worden gespecialiseerde functies of organen van het Ik geremd?

principe & vooronderstelling

- principe:
 - functie geremd omdat denken aan gebruik van het betrokken orgaan onlustvol is = meerlust
 - niet omdat gebruik orgaan op een of ander punt van de cyclus van dat gebruik effectief als onlustvol wordt ervaren
- impliciete vooronderstelling – in soort omkering
orgaan om te beginnen alleen maar gebruikt omdat gebruik ervan lustvol is
– en dus niet omdat het nodig zou zijn voor zelf- of soortbehoud

dat geldt voor alle gespecialiseerde functies van het Ik

overzicht remming gespecialiseerde functies van het Ik

- functies die gebruik maken van lichaamsopeningen = erogene zones
 - paradigma = remming ter hoogte van mond = eetremming
 - vooronderstelling:
 - we eten niet omwille van zelfbehoud
 - we eten wel omdat eten lustvol is (meerlust = met smaak eten)
 - geen zin om te eten
 - niet omdat eten op een of ander punt van de cyclus effectief onlustvol is
 - wel omdat denken aan eten onlustvol is
cf. anorexie = *Essunlust*
 - idem voor remming ter hoogte van 3 andere lichaamsopeningen: anus, oog, oor
 - vooronderstelling:
 - we kakken, kijken, luisteren niet omwille van zelfbehoud
 - we kakken, kijken, luisteren wel omdat kakken, kijken, luisteren lustvol is (meerlust)
 - geen zin om te kakken, kijken, luisteren
 - niet omdat kakken, kijken, luisteren op een of ander punt effectief onlustvol is
 - wel omdat denken aan kakken, kijken, luisteren onlustvol is
cf. verstopping, *Attention Deficit*
- idem voor remming *Sexualleistung* = genitale seksuele remming
 - vooronderstelling
 - we hebben geen seks omwille van soortbehoud
 - we hebben wel seks omdat seks lustvol is
ook hier meerlust die los staat van orgasme bij ejaculatie
 - geen zin in seks
 - niet omdat seks op een ander punt van de cyclus (verlangen, erectie, ejaculatie, orgasme, post coïtus) effectief onlustvol is
 - wel omdat denken aan seks onlustvol is
cf. asexualiteit = M *Hypoactive Sexual Disorder* + F *Sexual Interest/Arousal Disorder*
 - neurotische heksentoeeren om als onlustvol gedachte seks te vermijden
 - dwanghandelingen (*Sicherungsmassregeln*)
 - stellen zin in seks krijgen alsmaar uit: eerst moet ik dat, en dan nog dat en dat ...
 - vooral bij vrouw? cf. huishouden nooit gedaan
 - fetisjistische voorwaarden
 - moeten eerst vervuld zijn om zin in seks te krijgen: eerst moet nog dat aan object toegevoegd worden, en dan nog dat en dat ...
 - vooral bij *mān*? cf. mop zeeman die aan land kwam en wou neuken
- idem voor remming *Lokomotion* = beweging handen=vingers/voeten
 - vooronderstelling
 - we bewegen niet omwille van zelfbehoud of soortbehoud
 - we bewegen wel omdat bewegen lustvol is
 - geen zin om te bewegen
 - niet omdat bewegen op zich onlustvol is
 - wel omdat denken aan bewegen onlustvol is
cf. pianist wiens handenn in de lucht bevriest (Koen Broucke) + *writer's block*

waardoor is denken aan gebruik van levensnoodzakelijke organen onlustvol?

- tijd1: erotisering organen = seksueel genieten bij gebruik organen van het Ik
erotisering van functies/organen kan op 2 manieren:
 - erotisering organen via seksuele *Miterregung*
vooral bij de vitale openingen van zelfbehoud en soortbehoud
cf klassieke redenering 3 Abhandlungen 1905 (hier niet expliciet)
 - proces in 3 tijden:
 1. bij bevrediging behoefte via vitale lichaamsopening wordt opening geprikkeld
= *Miterregung*
 2. prikkeling lichaamsopening blijkt op zich bron van seksueel genot te kunnen zijn
= *Lustgewinn* (Freud) > *Mehrlust=plus-de-jouir*=surplusgenot (Lacan)
 3. prikkeling lichaamsopening wordt los van behoeftenbevrediging opgezocht,
omwille van het surplusgenot
= herhalingsdwang
 - toegepast op de verschillende vitale lichaamsopeningen
 - oraal: seksuele *Miterregung* of surplusgenot bij het eten > meer eten dan nodig
cf. moeite om met mate te genieten van eten&drinken
 - anaal: seksuele *Miterregung* of surplusgenot bij kakken > meer kakken dan nodig
cf. graag op het WC zitten 'drukken' en boekjes lezen of gsm
 - fallisch: seksuele *Miterregung* of surplusgenot bij plassen > meer pissen dan nodig
cf. begin sessie altijd eerst gaan pissen
 - erotisering organen via oedipale seksuele symboliek
beetje platte wilde Deutung
vooral bij de bewegingsorganen van het Ik = handen en voeten
 - klassieke seksuele *Miterregung* bij beweging lichaam (cf. gebruik vitale openingen)
cf. worstelen/sport
 - maar gebruik handen&voeten kan ook nog symbolische=oedipale lading krijgen
vanuit incestueuze verhouding tot het lichaam van de moeder
 - schrijven met hand
hand beweegt stok=penis > spoor van vloeistof=sperma op wit papier=maagd
 - gaan met voeten
= stampen op moeder aarde
- tijd2: Ik remt gebruik organen – omdat seksuele genot via die organen onlustvol voor Ik is
Ik verzet zich
 - tegen seksuele plezier of *plus-de-jouir* bij gebruik/functioneren lichaamsopeningen ...
door die lichaamsopeningen te blokkeren/remmen
 - tegen symbolische realisatie van verboden incestueus genot via handen en voeten
door die bewegingen te blokkeren/remmen

cf. Lacan casus schrijfremming dwangneuroticus = *angoissé de la page blanche*

remming door seksuele *Miterregung* + remming door seksuele symboliek

- schriftelijk examen = slaagt er niet in om één letter op papier te krijgen vanuit anale angst (niet vanuit incestverbod)
 - mag geen anaal spoor op papier zetten cf. soort verstopping
 - reden: voelt zichzelf object=stront
 - > zou zich in strontspoor op papier volledig verliezen (*transvasement*)
- examen opgehaald = hoogtepunt angst > ejaculatie!
 - geen diarree (zoals te verwachten) – maar ejaculatie
 - anale via fallische ontremd – bewijs voor fallische natuur van die remming!!
 - dus toch schrijfremming vanuit incestverbod (model hogerop)

REMMING VAN HET WERKENDE IK DOORDAT HET IK ZICH MASSAAL AAN HET *ÜBER-ICH* ONDERWERPT

werk = *berüflichen Tätigkeit*

- libidineuze functie van 'werk'
werk is een veel beter antwoord op drift/genot dan 'liefde'
cf. Freud in Unbehagen Kultur
 - werk verknoopt veel meer bevrediging van verdrongen driften
 - bij zelfstandig zelfgekozen werk is er ook nog eens sublimering mogelijk
echter dubbele verhouding tot Ander bij zgn 'zelfstandige'
 - positieve verhouding tot A = sublimering
 - echter ook vaak negatieve verhouding tot A = verwerping A
cf. Charactertypen PA Arbeit over 'zelfstandige'
 - verwerping A : "ik heb A niet nodig – cf. orale model: "ik zorg voor eigen eten"
 - echter failliet
 - terugkeer A in R: volledig afhankelijk van A – cf. orale model: uit hand van A eten

werkremming

- werkremming is vaak enige 'symptoom'
 - geen symptoom, geen angst
 - enkel niet in staat zijn om te werken = werkremming
- hoe komt werkremming tot stand?
 1. enkel voor werk dat we graag doen – want enkel daar werkremming indien we werk niet graag doen, proberen we eronderuit te muizen bv
 2. denken aan werk is op een of ander punt van werkcyclus onlustvol
 - cyclus werk vergelijkbaar met cyclus seks
 - verlangen = graag gaan werken
 - arousal/erectie = taakspanning / uitvoering werk
 - ejaculatie = resultaat werk
 - orgasme = plezier in / trots op resultaat werk
 - postcoïtum = tevreden na werk of depressief?
 - denken aan werken is onlustvol...
... omdat *Über-Ich* het Ik verbiedt te werken – in de mate dat werken nut en succes oplevert
 3. reactie op werkonlust in gedachten
 - zichzelf forceren om verder te werken
> emotionele & fysieke uitputting
 - werkremmingen
 - hysterische werkremming
 - *Organ- und Funktionslähmungen* > niet kunnen beginnen met werk
 - basis hysterisch probleem met werk:
 - eisen liefde van A zonder daarvoor te moeten 'werken'
 - cf. PA onder overdracht: vrije associatie plots geweigerd
 - dwangneurotische werkremming
 - *Ablenkungen / Verweilungen & Wiederholungen* > werk geraakt niet af
 - basis dwangneurotisch probleem met werk:
 - verwachtingen wekken bij A, maar ondertussen niets afleveren
– want werk = wachten op dood van A
 - cf. PA onder overdracht: vrije associatie wordt vruchteloze 'dwangarbeid' (*Durcharbeiten*)
 - melancholische werkremming = burn-out
burn-out als hypermodern syndroom (Vilmar Schaufeli – midden jaren '90)
 - emotionele & fysieke uitputting
 - depersonalisatie
afstand nemen van het werk (cynisme tov product/klant)
 - gevoel van incompetentie
 - gevoel van competentie = vertrouwen in eigen kunnen
 - vanuit het geloof in de fundamentele groeimogelijkheid van het *Self*
competentie = potentie in je *Self* die nog niet geactualiseerd is geraakt
 - nieuwe werksituaties (flexibiliteit!) + voortdurende (auto)evaluatie
> realisatie competentie = iets nieuws uit je *Self* halen
 - gevoel van incompetentie = geen vertrouwen meer in eigen kunnen
groeimogelijkheden *Self* uitgeput > nieuwe situatie? Ik zal niet weten wat doen!

REMMING VAN HEEL HET IK DOORDAT HET IK ZICH VOLLEDIG OP ZIJN EIGEN EENHEID CONCENTREERT

eenheid Ik altijd van binnenuit bedreigd door drift/genot

- eenheid van het Ik is zeer precair
 - want eenheid Ik tot stand gekomen in het spiegelstadium (Lacan) = i(a) = alle verbrokkelde driften in de eenheid van het Ik geïntegreerd Ik verzameld > *jubilation*
- drift/genot dreigt eenheid Ik op elk moment weer te verbrokkelen

hoe reageert het Ik op bedreiging eenheid door drift/genot?

- indien eenheid Ik nog niet verloren
Ik probeert eenheid te bewaren – door drift te onderdrukken
 - dwangneurose
 - Ik onderdrukt agressieve fantasie tov officiële geliefde (ambivalentie)
 - resultaat: Ik is doodvermoeid > verlamd (cf. dwangneurotische depressies??)
 - hysterie
 - Ik onderdrukt seksuele fantasie tov verboden geliefde (splitsing liefdesleven)
 - resultaat: Ik is doodvermoeid > verlamd (niet alleen seksueel)
- indien eenheid Ik verloren
Ik probeert eenheid te herstellen – door drift volledig van object terug te trekken
 - melancholie (naar het model van de rouw)
 - Trauerarbeit = rouwproces (↔ Kübler-Ross = psychologie)
 1. Objektverlust
 2. Trauerarbeit
 - Ik reproduceert alle situaties waarin verloren object door drift bezet was
 - en trekt dan drift van dat aspect van het object terug
 - hoe meer drift in situatie aan object gehecht was, hoe schmerzlicher terugtrekking
cf. *Schmerz* = smart
 - etymologie
vergruizelen / beetje bij beetje kapotbijten / langzaam verbranden
 - fenomenologie
grensbegrip tussen fysieke en psychische
niet kunnen zeggen of pijn 'echt' is of 'ingebeeld'
 - melancholie = mislukken Trauerarbeit
 3. Ik kan drift niet terugtrekken van *Kern* verloren object (*Ding*)
 4. Ik geraakt geïdentificeerd met *Kern* van het verloren object (*Kern* = *Ding*)
schaduw verloren object valt op Ik / Ik wordt op *Ding* in verloren object gecatapulteed
 - rouw en melancholie als model voor CVS / fibromyalgie
hypermoderne vorm van rouw/melancholie
 - alles doet pijn=*Schmerz*
onmogelijk uit te maken of pijn fysiek (echt) of psychisch (ingebeeld)
 - uiteindelijk identificatie met de *Kern=Ding* van het verloren object ??